

ՌԱՅԻ. «ԻՆՉՈ՞Ւ ԿԸ ԽԱՓԱՆԵՆ ՆԱԽԱԳԱՅԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ»

Մարոնիներու պատրիարք Պըշարա Ռահի կարտիկալը հռոմի մէջ մատուցած պատարագի քարոզին մէջ քննադատեց հանրապետութեան նախագահի ընտրութեան խորհրդարանական նիստերու խափանումը: Խօսելով ընտրութեան նիստերուն շուրջ սահմանադրական տարակարծութիւններուն մասին, Ռահի հարց տուաւ, թէ

«Ինչո՞ւ կ'եզրափակուի նիստը ընտրութեան առաջին փուլէն ետք, խախտելով խորհրդարանի ներքին օրէնքին թիւ 55 յօդուածը», շեշտելով որ խորհրդարանը իրաւունք չունի դիտմամբ ձգձգելու նոր նախագահի ընտրութիւնը: «Ի՞նչ է ընտրութիւնը խոչընդոտողներուն մտադրութիւնը», հարց տուաւ Ռահի, քննադատելով երկրին մէջ քրիստոնեաները՝ մանաւանդ մարոնիներուն դերը խափանելու փորձերը: Ան գարմանք յայտնեց, թէ ինչ արագ կ'ըլլայ խորհրդարանի նախագահին ընտրութիւնն ու վարչապետին նշանակումը, մինչ հանրապետութեան նախագահի ընտրութիւնը կը ձգձգուի: «Անյայտ ընտրեցէք նախագահ մը, որ կարողութիւն ունի լիբանանցիները միաւորելու պետականաշինութեան ծրագրին շուրջ, պահպանելով Լիբանանի տարածաշրջանային դիմագիծն ու դերակատարութիւնը, նախագահ մը, որ յանձնառու կ'ըլլայ Սահմանադրութեան եւ երկրի օրէնքներուն», ըսաւ մարոնիներու պատրիարքը: Ան շեշտեց, որ Լիբանան չի կրնար սպասել ուրիշներու առաջադրելիք լուծումներուն, մանաւանդ նկատի առնելով տարածաշրջանային գարգացումը, որոնք վտանգաւոր կը պահեն դրութիւնը եւ յի էն նոր պատերազմներու վտանգով, ինչ որ աւելի կը դժուարացնէ լուծումը Լիբանանի մէջ:

Իսկ յոյն ուղղափառներու Պէյրութի առաջնորդ Էլիաս Աուտէ եպիսկոպոսը դատապարտեց նոր նախագահի ընտրութեան խափանումը, զայն համարելով ոճիւր մը հայրենիքին եւ երեսփոխանները ընտրած քաղաքայիներուն նկատմամբ:

ՈՏՐԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ ՍԱՅՏԱՅԻ ՄՕՏ

Սայտայի մօտակայ Աքթէնիթ գիւղին մէջ շաքաթավերջին տեղի ունեցաւ ապահովական ցնցում: Լիբանանեան բանակի հետախուզական ծառայութիւնները ձերբակալեցին երկու սուրիացիներ, որոնք կ'ամբաստանուին բնակիչներէն 17 տարեկան Էլի Միշէլ Մաթթան սպանելու մէջ: Սուրիացիներու ձերբակալութենէն ետք, Աքթէնիթի բնակիչները գիւղին մէջ գտնուող բոլոր սուրիացիներէն

պահանջեցին անյայտ հեռանալ շրջանէն, ճշդելով պամանաժամ մը: Լարուածութեան լոյսին տակ, բազմաթիւ սուրիացի տեղահանուածները հեռացան գիւղէն եւ ապաստանեցան մօտակայ այլ շրջաններ:

Այլ գիծի վրայ, լիբանանեան բանակի հրամանատարութիւնը յայտարարեց, որ հետախուզական ծառայութիւնները Պեքայի 3րդ Թախլա շրջանին մէջ ձերբակալ-

ւած են երկու լիբանանցիներ, որոնք կը հետապնդուէին ապահովական ուժերուն վրայ կրակ բանալու եւ թմրանիւթերու վաճառականութեան յանցանքով: Ձերբակալուածներուն մօտ գտնուած է մեծաքանակ զէնք, զինամթերք եւ թմրանիւթ:

ԱՐՃԱՆԻ ԱՊԱԳԱՆ ԿԵՐՏՈՂՆԵՐԸ

Արցախի Հանրապետութեան պետական նախարար Ռուբէն Վարդանեան Արցախը համարեց կարմիր գիծ եւ նշեց, որ ռազմական ինտերաբանութիւնը կ'առաջնորդէ փակուղիի: «Այսպէս չենք կրնար անվերջ շարունակել: Ատրպէյճանցի մայրերը եւս չեն ուզեր, որ դարձեալ պատերազմ ըլլայ եւ իրենց որդիները զոհուին», ըսաւ Վար-

դանեան հեռուստային հարցազրոյցի մը ընթացքին: Ան Թուրքիան համարեց հակամարտութեան կողմ, ոչ թէ միջնորդ: Վարդանեան շեշտեց, որ Արցախը առանձին պետութիւն է եւ պետք է մասնակցի իր ապագային վերաբերեալ որոշումներու կայացումին: «Պետք է ամեն ինչ ընենք, որ Արցախի հայութեան կեանքին վտանգ չսպառնայ: Անվտանգութիւնը պետք է ապահովել ինչպէս արցախցիները, այնպէս ալ միջազգային հանրութիւնը, որովհետեւ գործ ունինք նաեւ մարդասիրական աղէտի հետ», յայտնեց Ռուբէն Վարդանեան:

ՀԵՏԵՈՂԱԿԱՆ ԱՊԱՏԵՂԵԿԱՏՈՒԹԻՒՆ

Ատրպէյճանական կողմը կը շարունակէ ամենօրեայ դրութեամբ տարածել ապատեղեկատուութիւն՝ քողարկելու համար իր ոտնձգութիւնները եւ շփոթութեան մատուցելու միջազգային հանրութիւնը: Հայաստանի Պաշտպանութեան նախարարութիւնը շաքաթավերջին հերքեց ատրպէյճանական կողմի տարածած ապատեղեկատուութիւնը այն մասին, որ հայկական ուժերը զինադադար խախտած են սահմանային գօտիի արեւելեան հատուածին ուղղութեամբ: Հայաստանի Պաշտպանութեան նախարարութեան համաձայն, ատրպէյճանական պնդումները չեն համապատասխաներ իրականութեան: Այնպէս, որ օր մը առաջ Երեւան նաեւ յայտարարած էր սահմանային գօտիին վրայ ատրպէյճանական նախայարձակ գործողութիւններու մասին:

ՀԱՅԱՏԵԱՅ ԶԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԵՐԿԱՑՈՒ

Հայաստանի Մարդու իրաւունքներու նախկին պաշտպան Արման Թաթայեան համացանցային գրառումներու մէջ կոչ ուղղեց միաւորելու ջանքերը՝ Ատրպէյճանի իշխա-

նութիւններու հայատեաց քաղաքականութիւններուն, հայ ժողովուրդին դէմ գործուած յանցանքներուն դէմ պայքարի եւ պատասխանատուութեան համար: «Պետք չէ թոյլատրել, որ անոնք թաքցնեն իրենց յանցաւոր մտադրութիւնները եւ մոլորեցնեն աշխարհը», նշեց Թաթայեան եւ յայտնեց, որ կը գտնուի Աւստրալիա՝ ունենալու բարձրաստիճան տեսակցութիւններ եւ ներկայացնելու Պաքոյի իշխանութիւններուն հայատեաց քաղաքականութեան փաստերը:

ՔԻՄԻ ՀԻՒԼԵԱԿԱՆ ՆՊԱՏԱԿԸ

Հիւսիսային Զորեայի ղեկավար Քիմ Ճոնկ Ուն յայտնեց, որ իր երկրին նպատակն է տիրանալ աշխարհի ուժեղագոյն ռազմավարական կարողութիւններուն: Չինական CGTN գործակալութեան համաձայն, ջորեացի ղեկավարը

յայտնած է, որ հիւլեական ուժի կառուցումը եւ զարգացումը կը համարուի իր գլխաւոր նպատակը: «Մեր վերջնական նպատակն է դառնալ աշխարհի հիւլեական մեծագոյն ուժը», ըսաւ Քիմ, պարզեւտարելով այն սպանելը, որոնք վերջերս մասնակցած էին հեռահար իրթիւնէր արձակելու փորձերուն:

ԹՈՒՐԵՐՈՒ ԹԻՐԱՆԱՌՐՈՒՄ

Թրքական լրատուամիջոցներ հաղորդեցին, որ երեք թուրք զինուոր մահացած է Իրաքի հիւսիսային շրջանին մէջ, երբ Քիւրտիստանի աշխատաւորական կուսակցութեան զինեալները յարձակում գործած են թրքական շրջուն ջոկատներու վրայ:

Իսկ Սուրիոյ մէջ յարձակումը մը թիրախաւորեց ամերիկեան ուժերու խարխիւր արեւելեան Շատատի շրջանին մէջ, ուր տեղի կ'ունենան ամերիկեան զինավարժութիւններ:

ՍԱԶՐՈՆԵՆ ՏՈՂԱՅԻՆ ԿՈՉ

Ֆրանսայի նախագահ Էմանուէլ Մաքրոն Զաթարի իշխանութիւններուն կոչ ուղղեց շարունակելու փոփոխութիւնները, այնպէս ինչպէս կատարած էին ֆութպոլի աշխարհի ախոյեանութիւնը կազմակերպելու համար:

Ֆրանսա-Դանիա ֆութպոլի մրցումի կիսախաղին կատարած գրառումով մը Մաքրոն դիտել տուաւ, որ Տոհայի կազմակերպած ախոյեանութիւնը կը վկայէ երկրին մէջ տեղի ունեցած փոփոխութիւններուն մասին:

Նշեց, որ Զաթար անցող տարիներուն ենթարկուած է սուր քննադատութիւններու՝ մանաւանդ մարդկային իրաւունքներու խախտումներուն առնչութեամբ, սակայն Ֆրանսայի նախագահը կոչ ուղղեց չքաղաքականացնելու մարմնամարզութիւնը:

Կազմակերպութեամբ՝
ՄՈՒՅԻՆ ԳԵՄՈՒՐԱՅ ՀՆՉԱԿԵՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԵՐՋԱՆԻ ՎԱՐՅԶ ՄԱՐՄԻՆԻ

Ս. Դ. Հնչակեան Կուսակցութեան Հիմնադրութեան

135 ԱՄԵԱԿԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ուրբաթ, 16 Դեկտեմբեր 2022-ին, երեկոյեան ժամը 8:00-ին

«ՊԵՏՔ Ե ԶԱՅԱՍՏԱՆԸ ԸՆՈՐԶԱԽՈՐԵՆՔ ԱՅՍ ՏԱՐՈՒԱՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԶՈՒՅԱՆԻՇԵՐՈՒՄ ԱՌՈՒՄՈՎ»

ԱՍԻԱԿԱՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԲԱՆԿԻ ԳԼԽԱՎՈՐ ՏՆՕՐԵՆ

Ասիական զարգացման դրամատան Կեդրոնական եւ Արեւմտեան Ասիոյ հարցով գլխավոր տնօրէն Եւկենի ժուրով կը նկատէ, որ Ուլքրանիոյ մէջ ստեղծուած իրավիճակով պայմանաւորուած՝ դէպի Հայաստան դրամագլուխի, մասնագիտական կարողութիւններու մեծ ներհոսք կայ, իսկ այս տարուան առաջին 10 ամսուան արդիւնքով արձանագրուած տնտեսական աշխուժութեան ցուցանիշի առիթով կը շնորհաւորէ Հայաստանը: Ժուրովը այս մասին ըսաւ Երեւանի մէջ կայացած ճեպագրոյցին ընթացքին:

Ան նկատեց, որ այս տարուան սկիզբը, երբ Ուլքրանիոյ մէջ սկսան ռազմական գործողութիւնները, այնպիսի գործընկերներ, ինչպիսիք են Արժոյթի միջազգային հիմնադրամը, Համաշխարհային դրամատունը, Ասիական զարգացման դրամատունը, շատ մտայն կանխատեսումներ կ'ընեն այս տարուան համաշխարհային տնտեսութեան հետ կապուած: «Բայց տարուան ընթացքին ոչ միայն Հայաստանի, այլ նաեւ ամբողջ աշխարհի մէջ տնտեսական իրավիճակը շատ աւելի լաւ էր, քան կը կանխատեսուէր», նշեց Ասիական Զարգացման Դրամատան Կեդրոնական եւ Արեւմտեան Ասիոյ հարցով գլխավոր տնօրէնը:

Ժուրով ընդգծեց, որ գուցէ տարօրինակ հնչէ, բայց Հայաստանը եւ դրացի երկիրները որոշակի առումով օգտուեցան Ուլքրանիոյ մէջ ռազմական գործողութիւններէն՝ նշելով Հայաստանի մէջ դրամագլուխի, ինչպէս նաեւ մասնագիտական կարողութիւններու նշանակալի ներհոսքի, որոշակի ընկերութիւններու՝ Հայաստան տեղափոխուելու մասին:

Անդրադառնալով դիտարկման, որ հրապարակուած վերջին ցուցանիշերուն համաձայն՝ Հայաստանի տնտեսական աշխուժութեան ցուցանիշը 10 ամսուան մէջ աճած է 14.5 տոկոսով, ժուրով ըսաւ. «Հաշուի առնելով այն թիւերը, որ ներկայացուցիք, պետք է Հայաստանը շնորհաւորեց այս տարուան տնտեսական ցուցանիշերուն առումով: Սակայն «ստորջրէայ» վտանգներ կան: Այս ազդեցութիւնը մշտակա՞ն է, թէ՞ ժամանակաւոր. Կը կարծեմ, թէ որոշ վերլուծաբաններ կրնան փաստարկներ ներկայացնել, որ այս ազդեցութիւնը ընդամենը մեկանգամեայ կրնայ ըլլալ: Մեք բոլորս կը կարծեց, որ ՀՀ կառավարութիւնը պէտք է շարունակէ բարեփոխումներու գործընթացը՝ երաշխաւորելու, որ տնտեսական աճը շարունակուի»:

Յիշեցնելը, որ ՀՀ Կիճակագրական կոմիտէին՝ Նոյեմբեր 25-ին հրապարակած ցուցանիշերուն համաձայն՝ Հայաստանի տնտեսական աշխուժութեան ցուցանիշը 2022 թուականի Յունուար-Հոկտեմբերին 14.5 տոկոսով աւելցած է նախորդ տարուան նոյն ժամանակահատուածին նկատմամբ:

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԷ՝ ՌԱԶՄԱՎԱՐԱԿԱՆ ԵՐԱՇԽԻՔ

Բազում դժուարութիւններու առջեւ կը գտնուի մեր հայրենիքը՝ մասնաւորաբար իր արտաքին քաղաքականութեան մէջ: Դժուարութիւններ՝ որոնք կը պահանջեն առաւելագոյն աջարջութիւն շրջապատող եւ առնչակից հեռաւոր երկիրներու շահերուն առարկայական եւ իրապաշտ գնահատումին: Ինչ որ ըլլայ այդ գնահատումը, Հայաստան միշտ գտնուած է քաղաքական շահերու խաչմերուկին վրայ, եւ այդ պատճառով կրնայ որեւէ ժամանակ վերածուիլ կռուախնձորի:

Թշնամիները հեռու պահելու առաջին պայմանը զօրաւոր բանակ ունենալն է, որ օժտուած ըլլայ արդիական եւ ժամանակակից զենքերով, ոչ միայն դեմ դնելու թշնամիին յարձակումներուն, այլեւ գայն հեռացնելու հայրենիքի սահմաններէն: Այս պայմանը լրացնելու համար պիտո՞՞ծ է պետք եւ զենքի աղբիւրի այլազանութիւն:

«Տաք գլուխներ» արդար մտահոգութեամբ, բայց թերեւս անիրապաշտ առաջարկով յաճախ սեղանի վրայ կը դնեն կորիզային ռումբ ունենալու կարելիութիւնը եւ այդ ճամբով թշնամիները հեռու պահելու ռազմավարութիւնը:

Կայ սակայն կորիզային ռումբին չափ ազդու այլ կարելիութիւն մը, որուն մասին յաճախ կը խօսուի, բայց ոչ ռազմավարական դիտանկիւնէն՝ այդ ալ Հայաստանի բնակչութեան թիւի հարցն է: Մինչ բնակչութեան հարցը ռազմավարական կարելիութիւն կը ներկայացնէ Հայաստանի համար, անդին արտագաղթի երեւոյթը դամոկլեան սուրի նման կախուած կը մնայ մեր հայրենիքի ապահովութեան վերեւ:

Բնակչութեան աճը կամ թիւը, որուն կ'ակնարկենք միաթիւ կամ երկաթիւ համեմատութիւններու չի վերաբերի: Պարզապէս ձեռնով հարց տանք: Արդե՞ք 5 միլիոնսոց կամ 10 միլիոնսոց ժողովուրդով Հայաստանի հետ նոյն ձեռով պիտի վերաբերին նոյն թշնամի «որացիները»: Կամ նոյնիսկ մենք՝ 5 միլիոնսոց կամ 10 միլիոնսոց ժողովուրդով նոյն ձեռի տատամստ ու անորոշ արտաքին քաղաքականութիւն պիտի ունենայի՞նք:

Արդ, զենքի ու զինամթերքի եւ կորիզային ու ռազմագիտական հորթներու չափ կարելու է մեր ժողովուրդին թուային աճը, որուն կարելիութիւնը միայն զինուորական չէ, եթէ ճիշդ գնահատուի՝ նաեւ տնտեսական բարիքի կը վերածուի:

Արդե՞ք իրագործելի առաջադրանք է բնակչութեան թիւի այս պատկերացումը կամ երազային ու պատանեկան ցնորք՝ ինչպէս կորիզային ռումբ ունենալու փափաքը (երբ տակաւին պարզ տրոններ չենք կրնար ձեռք ձգել):

Կը կարծենք որ ամեն բան կարելի է իրագործել, եթէ կայ կամքն եւ գայն փուլերով ծրագրելու հեռատեսութիւնը:

Կ'արժէ մտածել, որ արդէն հայութեան թիւը աշխարհի տարածքին կը գնահատուի աւելի քան կամ շուրջ 10 միլիոնով, որուն միայն 2,5 միլիոնը կ'ապրին հայրենի հողին վրայ: Նախ պետք է լրջօրէն մտածել հայրենադարձութեան մասին: Հայաստան պետք է ունենայ եւ ամենէն կարելու նախարարութիւններէն մէկը հանդիսանայ ՀԱՅՐԵՆԱԴԱՐՁՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ՝ կարելու պիտո՞՞՞ծով: Նոյնիսկ «Հայաստան» հայկական հիմնադրամը պետք է գործէ հայրենադարձութեան նախարարութեան հովանիին տակ եւ հաւաքուած գումարներով ստեղծէ հայրենադարձութեան իրա՛ւ պայմաններ:

Սփիւռքը գոյացած է Հայաստանի մեծ մասին հայաթափումով: Ան Հայաստանի պարպումը կը յիշեցնէ եւ գայն, թէեւ փուլային, համազգային միաւոր մը տեսնելու ճիգերը ինքնախաբեութիւն կ'արտայայտեն: Եթէ այս սփիւռքը չսկսի Հայաստան փոխադրելու՝ «Շահնուրեան նահանջը» արդէն պատրաստ է: Սփիւռքը Հայաստանի համար է եւ վերջ: Եթէ առարկուի ամբողջական Հայաստանի՝ բնականօրէն համաձայն ենք:

Արդէն դժուար առաջադրանքի մը առջեւ կը գտնուինք: Հայրենադարձութեան որեւէ կազմակերպուած շարժում

ինքնաբերաբար կը զօրացնէ նաեւ ետին մնացող սփիւռքաբնակները:

Հայրենադարձութիւնը առաջին տուեալն է բնակչութեան թիւի աճին, բայց ոչ միայն ինքնակամ հայրենադարձութիւնը, այլ կազմակերպուածը՝ բոլոր գաղութներուն մէջ քարոզչական եւ իրաւ լծակներու ստեղծումով՝ առանց «խաբելու» փափաքողները:

Իբրեւ գործնական առաջարկ, նաեւ կարելի է Հայաստանի մէջ ստեղծել յատուկ առաքելութեամբ քաղաքներ, որոնք սկսած են ընդհանրապէս աշխարհի տարածքին (smart cities), ուր աշխատանքային պայմաններ կը ստեղծեն արդի հաղորդակցութեան եւ համակարգչային բոլոր արհեստագիտութիւններու ընկերութիւնները՝ գործ հայ-

թայթելով թէ՛ հայրենաբնակ եւ թէ՛ սփիւռքաբնակ երիտասարդներու, որոնք պիտի ըսեն «ուրախ եմ որ կ'աշխատիմ եւ կ'ապրիմ հայրենիքիս մէջ»: Նման քաղաքներու բնակչութիւնը կրնայ հասնիլ 50-էն մինչեւ 100 հազարի, եւ նախընտրաբար գտնուի կառուցել մայրաքաղաքէն հեռու շրջաններու մէջ: (Այս ծրագրին մէջ առաջարկը կրնայ տեսնել ստորեւ՝ Armenia Smart City):

Պետք չէ մոռնալ Հայաստանի բնակչութեան ռազմավարական աճի ամենէն կարելու այլ օղակներէն մէկը: Մինչեւ հիմա կը խօսուինք Հայաստանի Հանրապետութեան եւ Արցախի Հանրապետութեան ապահովութեան երաշխաւորման մասին: Իսկ որքա՞ն պիտի զգանք անոր կարելիութիւնը, երբ օր մը բացուի Արեւմտահայաստանի թրթաճարը եւ ամբողջական Հայաստանի համար ժողովուրդ ունենալու կարելիութիւնը...

ՎԱՐՈՒԹ ԹԵՆՊԵՆՏԱՆ

ՉՈՒԿԵՐԻՒՆ 960 ՀԱԶԱՐ ՖՐԱՆԵ ՊԻՏԻ ՅԱՏԿԱՑՆԵ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՆ՝ ԱՏՐՊԵՅՃԱՆԻ ՎԵՐՁԻՆ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄԵՆ ՏՈՒԺԱԾ ՀԱՄԱՅՆՔՆԵՐՈՒՆ ԱԶԱԿԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Չուիցերիոյ կառավարութիւնը հաստատած է Հայաստանին, որպէս օգնութիւն, 960.000 զուիցերիական ֆրանքի յատկացումը, որպէսզի աջակցի անոր սահմանամերձ համայնքներուն՝ մեղմելու վերջին ռազմական բախումներուն ազդեցութիւնը:

Այս մասին կը յայտնեն ՄԱԿ-ի Համաշխարհային հաղորդակցութեան վարչութիւնէն, մանրամասնելով, որ «Հայաստանի սահմանամերձ համայնքներուն տոկոսութիւն եւ տնտեսական վերականգնում - REBCA» ծրագրի շրջանակին մէջ, որպէս իրականացնող կողմ, համագործակցելով ՄԱԿ-ի Պարենի համաշխարհային ծրագրին (WFP) հետ՝ Չուիցերիոյ զարգացման եւ համագործակցութեան գործակալութեան (SDC) միջոցով, Չուիցերիան անյապաղ մարդասիրական եւ երկարաժամկետ տնտեսական աջակցութիւն կը ցուցաբերէ Գեղարքունիքի, Վայոց ձորի եւ Սիւնիքի մարզերուն:

12 ամիս տեւողութիւն ունեցող REBCA մարդասիրական ծրագիրը պիտի պաշտպանէ եւ պիտի վերականգնէ Հայաստանի տարածքին սահմանամերձ բնակավայրերու մէջ ապրող մարդոց ապրուստի միջոցները եւ տնտեսական աղբիւրներ պիտի տրամադրէ ճգնաժամային իրավիճակներուն նկատմամբ դիմարդողականութիւնը բարելաւելու համար: Ծրագրի թիրախին են Վարդենիս (Գեղարքունիք), Սիսիան (Սիւնիք) եւ Ջերմուկ (Վայոց ձոր) խոշորացուած համայնքներու՝ հակամարտութեան տուժած 15 սահմանամերձ բնակավայրեր, որոնց աւելի քան 1000 տնային տնտեսութիւններու կարիքներուն ուղղակի արձագանգ պիտի ըլլայ:

Չուիցերիոյ կողմէ ֆինանսաւորուող REBCA ծրագիրը համատեղ մշակուած է եւ կ'իրականացուի WFP-ի կողմէ՝ Ուրլու Վիճի Հայաստան (WVA) կազմակերպութեան, Մանկական զարգացման հիմնադրամի (CDF) եւ Ռազմավարական զարգացման գործակալութեան (SDA) ներգրաւմամբ: Ծրագրին կ'աջակցին նաեւ Հայաստանի Հանրապետութեան Աշխատանքի եւ ընկերային հարցերու նախարարութիւնը, ՀՀ Տարածքային կառավարման եւ ենթակառուցածքներու նախարարութիւնը եւ ընտրութեան թիրախային տարածաշրջաններու տեղական իշխանութիւնները:

ԻՏԱԼԻՈՅ ՄԵՋ ՀՀ ԴԵՏՊԱՆԸ ԸՆՈՐՀԱՎԱԼՈՒԹԻՒՆ ՅԱՅՆԱԾ Ե ԻՏԱԼԱՑԻ ԼՐԱԳՐՈՂԻՆ 44-ՕՐԵԱՅ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ ԻՐԱԿԱՆ ՓԱՏԵՐԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆՈՂ ՖԻԼՄԻՆ ՀԱՄԱՐ

Իտալիոյ մէջ Հայաստանի դեսպան Ծովիկար Համբարձումեանը Հռոմի մէջ կազմակերպուած միջոցառման ժամանակ շնորհակալութիւն յայտնած է Իտալիա-արաբական «Ասատուքա» կեդրոնին՝ հայանպաստ գործունեութիւն ծաւալելու համար:

Դեսպան Համբարձումեանը մասնաւորապէս բարձր գնահատած է միջոցառման ներկայ իտալացի լրագրող Սթեֆանիա Պաթիսթինիի գործունեութիւնը: Վերջինս 44-օրեայ պատերազմէն յետոյ այցելած էր Հայաստան ու Արցախ եւ փաստավերագրական ֆիլմ պատրաստած էր՝ պատմելով Արցախի մէջ հայկական պատմական ու մշակութային ժառանգութեան մասին, ներկայացուցած էր պատերազմի ընթացքին արտաբնական կողմի վայրագութիւններն ու անոնց հետեւանքները:

«Անոր կատարած աշխատանքն անչափ կարելու է: Ես

գիտեմ, որ Սթեֆանիան Միլանէն է, սակայն ան գրեթէ երբեք չի գտնուի Միլանի մէջ: Փոխարէնը գայն կարելի է տեսնել թե՛ վտերու մէջ, ինչպիսիք են Արցախը, Աֆղանիստանը, ուր վտանգուած են մարդկային կեանքեր: Ան մարտիկ է, իսկ այսօր արհեստագործ լրագրութիւնը անոր նմաններուն կարիքը շատ ունի», նշած է Իտալիոյ մէջ ՀՀ դեսպանը:

Ան մասնաւորապէս խօսած է Իտալացի լրագրողին ցուցաբերած քաջութեան մասին, որ իր կատարած աշխատանքով փորձեց կտրել միջազգային հանրութեան անտարբերութիւնը. «44 օր շարունակ Լեռնային Ղարաբաղը կրակի տակ էր, կրակի տակ յայտնուած էին բնակելի տունները, դպրոցները, հիւանդանոցները, ծննդատուները, կանայք ու երեխաները, իսկ աշխարհը լուռ էր: Սթեֆանիա Պաթիսթինին այն քիչերէն էր, որ չլռէր: Ան իտալական հանրութեան, Իտալիոյ մէջ եւ անոր սահմաններէն դուրս, «RAI 1»-ով պատմեց այն ամենը, ինչ կը կատարուէր Հայաստանի եւ Լեռնային Ղարաբաղի մէջ, փորձիկ երկրի մը մէջ, որ արդէն 30 տարիէ կը պայքարի յանուն ազատութեան, յանուն ժողովրդավարութեան եւ յանուն կենսի իրաւունքի»:

Սթեֆանիա Պաթիսթինին շնորհակալութիւն յայտնած է պարգեւին համար եւ նշած է, որ իրեն համար պատիւ էր Հայաստանի մէջ կատարել այդ աշխատանքը: «Մասնաւորապէս կը փափաքեմ շնորհակալութիւն յայտնել, քանի որ դուք ինձի առիթ ընձեռեցիք այդ աշխատանքը կատարելու մեծ ազատութեամբ, ինչ որ միշտ չի պատահիր, որովհետեւ, յարձակման ենթարկուած երկիրը յաճախ ինքն իր մէջ կը պարփակուի», ըսաւ ան՝ շնշտելով «ազատ լրագրութեան» կարելիութիւնը, կրկին շնորհակալութիւն յայտնելով իրեն վերապահուած այդ մեծարանքին համար:

«Արարատ» օրաթերթը «Յայ Գերդաստաններ» յօդուածաշարքով պիտի անդրադառնայ հայ նշանաւոր գերդաստաններուն եւ անհատներուն, որոնց կեանքն ու ազգանպաստ գործունէութիւնը իրենց հետքը թողած են պատմութեան մէջ:

ՀԱՅ ԳԵՐԴԱՍՏԱՆՆԵՐ

Յայ ժողովուրդը, ապրելով եւ արարելով հայրենիքէն դուրս, շօշափելի դեր խաղած է հիրընկալած երկրի քաղաքականութեան, տնտեսութեան, մշակոյթի եւ այլ բնագաւառներու մէջ: Յեղասպանութիւնը դարձաւ այն ջրբաժանը, որմէ յետոյ ձեւաորոշեցաւ ներկայիս սփիւռքը, սակայն հայ գերդաստանները իրենց հայրենի հողէն դուրս ապրած են նաեւ 1915-ի ողբերգութենէն առաջ եւ այդ աղետալի իրադարձութիւններուն ժամանակ նեցուկ եղած են իրենց հայրենակիցներուն, իսկ հայ ժողովուրդի՝ Յեղասպանութենէն վերապրած զաւակները, հաստատուելով հայրենիքէն հեռու, կարցած են ոտքի կանգնելու եւ տր կեանք կառուցել:

Սյու անգամ «Մետիամաքս»ը անդրադարձած է Նուպարեան ընտանիքին, որուն անդամները հայրենիքէն դուրս ըլլալով հասարակական քաղաքական նշանաւոր գործիչներ՝ իրենց անգնահատելի ատենը ունեցած են նաեւ հայ ժողովուրդի բարօրութեան գործին մէջ, ինչպէս նաեւ Պետրոսեան գերդաստանին: 1920 թուականին հայազգի երկու եղբայրները՝ Մելքոն եւ Մուշեղ Պետրոսեանները առաջին անգամ Ֆրանսային ներկայացուցին խաւիարը՝ հիմնելով ընկերութիւն մը, որ ցայսօր ռուսական խաւիարի ամենամեծ ներկայացուցիչներն է աշխարհի մէջ:

Աշխարհի բոլոր ծայրերուն հնարաւոր է հանդիպել հայկական ազգանուն կրող ընտանիքներու, որոնք պատմականօրէն, սերունդէ սերունդ ապրելով հայրենիքէն հեռու, կրցած են նշանակալի համբաւ ձեռք բերել եւ արժանացած են օտարներու հիացմունքին ու դուրատանքին: Այդ գերդաստաններէն քանի մը հատը ինչ-որ չափով ծանօթ են հայ ընթերցողին, իսկ որոշներու գոյութեան մասին թերեւս քիչերը գիտեն, չնայած այն հանգամանքին, որ անոնց գործունէութիւնը միանգամայն արժանի է ակնածանքի:

ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ ԳԵՐԴԱՍՏԱՆԸ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ. ԲԱՐԱՔԱԿԱՆ ՆԵԱՆԱՌՐ ԳՈՐԾԻՉՆԵՐԸ ՄԻՆՉԵՒ ՄԵԾ ԲԱՐԵԳՈՐԾՆԵՐ

Եգիպտոսի հայ համայնքին ոսկեդարը
Նուպարեան գերդաստանի նախահայրը 18-րդ դարի հայ զօրապետ Նուպար Մելիքեանն է, որ մասնակցելով Դաւիթ Բեկի ապստամբութեան՝ հետագային տեղափոխուած է Չմիւռնիա: Այնուհետեւ անոր որդին՝ Մկրտիչը, հաստատուելով Կոստանդնուպոլսոյ մէջ, ամուսնացած է Եգիպտոսի արտաքին գործերու եւ առեւտրի նախարար Պօղոս Եուսուֆեանի քրոջ հետ: Անոնց ամուսնութենէն ծնած զաւակներն ալ մեծ հօր անունով ստացած են Նուպարեան ազգանունը:

Պօղոս Նուպար փաշա

Սկրտիչ Մելիքեանի որդին՝ Նուպար Նուպարեանը, Չուիցերիոյ մէջ ստանալով հիւանալի կրթութիւն եւ ուսումնառութեան տարիներուն ըլլալով Ֆրանսայի ապագայ կայսր Նափոլէոն Գ.-ի դասընկերը, շուտով քեռիին՝ Պօղոս Եուսուֆեանի խորհուրդով կը տեղափոխուի ձեռնարկօրէն Օսմանեան կայսրութեան տիրապետութեան տակ գտնուող Եգիպտոս:

Ինչպէս կը նշէ Եգիպտացի հայագետ, դոկտոր Մահմուտ Ռեֆաթը, Սոհամմատ Ալիի կառավարման ժամանակաշրջանը (19-րդ դար) կարելի է Եգիպտոսի մէջ հաստատուած հայ համայնքին համար ոսկե դար համարել: Այս կարծիքը հիմնաւոր է, հաշուի առնելով այն հանգամանքը, որ Եգիպտոսի կառավարման համակարգին մէջ հայ գործիչները աշխույժ մասնակցութիւն ունեին, եւ այդ նաեւ հնարաւորութիւն կու տար օժանդակելու հայորդիներուն ինչպէս Եգիպտոսի, այնպէս ալ Օսմանեան կայսրութեան մնացած տարածքներուն մէջ:

Նուպար փաշայի արձանը Աղեքսանդրիոյ մէջ

պաշտօնը, մինչդէռ Նուպար փաշայի եղբայրը՝ Առաքել Նուպարեանը կը զբաղեցնէր առեւտրի նախարարի, այնուհետեւ՝ Սուտանի կառավարիչի պաշտօնները: Եգիպտոսի հասարակական քաղաքական կեանքին մէջ ունեցած ներդրման համար 1904 թուականին Աղեքսանդրիոյ մէջ կանգնեցուած է Նուպար փաշայի արձանը, անոր անուամբ փողոցներ կան Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ մէջ: Ըլլալով քաղաքական գործիչ՝ Նուպար փաշան նաեւ սեփական ժողովուրդի ճակատագրով մտահոգ անհատ էր, որուն ազգանպաստ գործունէութիւնը կը ներառէր ինչպէս նիւթարական բարօրութեան ապահովումն ու կրթական-լուսաւորչական շարժման հովանաւորումը, այնպէս ալ պայքարի քաղաքական մեթոտները: Մասնաւորապէս, 1878 թուականին Պերլինի գոնկրեսին մէջ, երբ միջազգային մակարդակով բարձրացուեցաւ հայկական վիճակներուն մէջ բարենորոգումներու իրականացման խնդիրը,

Նուպար փաշան ներկայացուց բարեփոխումներու իր՝ չափաւոր ծրագիրը, որ, սակայն, ուշադրութեան չարժանացաւ մեծ տերութիւններուն կողմէ:

Պօղոս Նուպար փաշա՝ գիտարար, հասարակական մեծ գործիչ

Յայ ժողովուրդին իր բարեգործութիւններով եւ հայապահպանութեան գործին մէջ նշանակալի ատենը առաւել յայտնի է Նուպար փաշայի որդին՝ Պօղոս Նուպար փաշան, որ Եւրոպայի մէջ ստանալով փայլուն կրթութիւն՝ շուտով կը դառնայ Եգիպտոսի ընհանուր երկաթուղիներու տնօրէնը՝ հիմնելով Աղեքսանդրիոյ հանրակառուցչներու եւ Մեկզելիի հողերու շահագործման, Գահիրէի ջրամատակարարման ընկերութիւնները:

Պօղոս Նուպար փաշան նաեւ գիտարար էր, մասնաւորապէս, 1900 թուականին թրագթորի՝ մեխանիկական գուլթանի գիտին համար Փարիզի միջազգային ցուցահանդէսին մէջ արժանացած է Ոսկե մետալի եւ պարգեւատրուած է «Պատուոյ լեգէոնի» շքանշանով:

Պօղոս Նուպարը կը շարունակէ հօր՝ յանուն հայ ժողովուրդի բարօրութեան իրականացուող քաղաքական գործունէութիւնը, մասնաւորապէս՝ 1920 թուականի Փարիզի վեհաժողովին (որ Առաջին Զամաշխարհային պատերազմին արդիւնքները ամրագրելու նպատակ ունէր) դառնալով հայ ազգային պատուիրակութեան ղեկավար: Սակայն Պօղոս Նուպարի՝ հայ ժողովուրդին մատուցած թերեւս ամենանշանակալի ծառայութիւնը 1906 թուականին Գահիրէի մէջ Զայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան հիմնումն էր, որ ցայսօր կը ծառայէ հայ ժողովուրդին:

Ստեղծուելով հայ ժողովուրդին համար բաւականին դժուար ժամանակահատուածի մէջ՝ ԶԲԸՄ-ը կրցաւ իր շուրջը ժամայմբէլ հայ բարերարները եւ զգալի միջոցներ տրամադրել՝ հիմնելու հայկական դպրոցներ եւ որբանոցներ, հայ գիւղացիութեան ապահովելու երկրագործական գործիքներով եւ սերմնացուով եւ այլն: 1914 թուականին Պօղոս Նուպարը կը լքէ Եգիպտոսը՝ տեղափոխուելով Փարիզ եւ այնտեղէն շարունակելով օգնութիւն տրամադրել ոչ միայն 1915 թուականին Մեծ Եղեռնէն յետոյ աշխարհով մէկ սփռուած հայութեան, այլեւ Զայաստանի Սովետական Զանրապետութեան: Մասնաւորապէս, անոր օգնութեամբ Երեւանի շրջակայքին կը կառուցուի Նուպարաշէնը, որ, սակայն, սովետական կառավարութեան կողմէ կը ստանայ Սովետաշրն անուանումը:

1930 թուականին կը մահանայ Պօղոս Նուպարը: Անոր զաւակները, հաստատուած ըլլալով Ֆրանսայի մէջ, շուտով կը կորսնցնեն իրենց ազգային նկարագիրը եւ կապը արմատներուն հետ: Զայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան նախագահի պաշտօնում անոր կը փոխարինէ մէկ այլ նշանաւոր հայ՝ Գալուստ Կիւլպենկեանը:

ՊԵՏՐՈՍԵԱՆՆԵՐ. ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԽԱՒԻԱՐԻ ԶԱՄԱՆԱՐԱՅՈՒՄԻ ՄԱՍՆԱԿԱՆ ԿԱՐԵՐՆԵՐԸ

Մելքոն եւ Մուշեղը, ծնելով Կասպից ծոցի աւազանի իրանեան հատուածին մէջ, շուտով ընտանիքին հետ կը տեղափոխուին ռուսական տիրապետութեան տակ գտնուող շրջանը: 1915 թուականին Զայոց ցեղասպանութենէն եւ 1917 թուականի Զոկտեմբերեան յեղափոխութենէն յետոյ Պետրոսեան եղբայրները, ի թիւս ռուսական Նախկին կայս-

Արմեն Պետրոսեան

րութեան շատ հպատակներու, կը հաստատուին Եւրոպայի, մասնաւորապէս՝ Փարիզի մէջ: Ռուսական կայսրութեան տարագիրները շուտով Եւրոպայի մէջ կը սկսին ներկայացնել ռուսական մշակոյթը՝ պալետը, Սթրաւինսքիի երաժշտութիւնը եւ այլն, սակայն ռուսական խոհանոցի կարեւոր բաղադրիչներէն մէկը՝ խաւիարը, ներկայացուած չէր Եւրոպական շուկային մէջ, նոյնիսկ այս հանգամանքէն ալ օգտուեցան Պետրոսեան եղբայրները: «Խաւիար» բառի ծագումը առ այսօր վիճելի է: Որոշ

մասնագետներ կը կարծեն, որ այն յունական բառ է, որոշները զայն թրքական կը համարեն: Գոյութիւն ունի նաեւ «խաւիար» բառին պարսկական ծագման վարկածը:

Պետրոսեան խաւիար

19-րդ դարուն խաւիարը կը մատուցէին ԱՄՆ-ի փապետուն մէջ, յոյս ունենալով, որ անոր աղիութիւնը յաճախորդներուն մօտ ծարաւ կ'առաջացնէ: Ինչ կը վերաբերի Եւրոպային, ապա այստեղ խաւիարը ներկայացնելու առաջամարտիկի պատիւը տրուած է Պետրոսեան ընտանիքի անդամներուն, որոնք դիմելով Ֆրանսայի մէջ հատարմագրուած սովետական դեսպաններուն՝ կը խնդրեն ռուսական խաւիար վաճառել իրենց, ինչին դիւանագետները համաձայնութիւն կու տան:

Սկզբնական շրջանին աղի խաւիարը հաճելի չէր թուեր ֆրանսացիներու քիմքին, եւ Պետրոսեաններու խաւիարին հիմնական գնորդները ռուս գաղթականներն էին: Սակայն շուտով սառնոյցը կտորուէցաւ, եւ խաւիարը դարձաւ Ֆրանսայի բարձրաշխարհիկ հասարակութեան սիրելի կերակրատեսակներէն մէկը:

Պետրոսեան ընկերութիւնը այսօր

Պետրոսեան ընտանիքը կը շարունակէ ոչ միայն Ֆրանսայի, այլեւ աշխարհի տարբեր ծայրերու մէջ ներկայացնել ռուսական խաւիարը՝ հայկական անուանում կրող ապրանքանիշով: Ընկերութիւնը այժմ կը ներկայանայ քաղցրաւեցիքի եւ ծովամթերքի այն տեսականիով, ինչպէս նաեւ բազմաթիւ ճաշարաններով,

նոր կարելի է համոտեսել այդ հիւանալի մթերքները: Ընկերութեան այժմեան ղեկավարին՝ Արմեն Պետրոսեանի խօսքերով, խաւիարի մատուցումը մշակոյթ է՝ համի մշակոյթ: Իսկ 21-րդ դարուն տր արհեստագիտութիւններու զարգացման շնորհիւ խաւիարի տր պահանջարկ ձեւաորոշուած է, եւ սպառողները անելի լայն հնարաւորութիւն ունին ծանօթանալու ընկերութեան արտադրած մթերքներուն: Զարկ է նշել, որ Պետրոսեան ապրանքանիշը բարձր որակի երաշխիք կը հանդիսանայ ամբողջ աշխարհին մէջ:

Պետրոսեաններն ու Զայաստանը

2006 թուականի Ֆրանսայի նախագահ ժաք Շիրաքի Զայաստան կատարած այցի ընթացքին անոր կ'ուղեկցէին բազմաթիւ գործարարներ, ֆրանսահայ համայնքի անդամներ, այդ շարքին նաեւ Արմեն Պետրոսեանը: Վերջինս կը նշէ, որ Պետրոսեանները դեռ խորհրդային տարիներուն մշտապէս ձգտած են օգտակար ըլլալ պատմական հայրենիքին, սակայն, չի փափաքելով ներգրաւուիլ քաղաքականութեան մէջ, այդ չէն կատարած հրապարակայնօրէն: Պետրոսեանը կ'աւելցնէ, որ, չնայած այն հանգամանքին, որ ծնած է մեծցած է Ֆրանսայի մէջ, այդ չի կրնար ստիպել իրեն մոռնալ արմատներուն մասին:

